

Mənbə: Üzeyir Hacıbəyovun Ev Muzeyi, Bakı. Direktor Səadət Qarabağlı.

Üzeyir Hacıbəyovun irsinə həsr olunmuş HAJIBEYOV.com saytı.

© 2001 Azerbaijan International

Vebmaster: Arzu Ağayeva

Müxtəlif illərdə, bəzi müəlliflərin mətbuatda dərc etdirdikləri materiallarda, 1912-1914-cü illər Üzeyir Hacıbəyovun Moskva, sonra isə Peterburq konservatoriyasında təhsil aldığı müddət müxtəlif şəxslər tərəfindən ona edilən maddi yardımdan bəhs edilib.

Hətta Varşavaya qrammofon valları yazdırmaqdan ötrü gedən Cabbar Qaryağdıoğlunun, Moskvada olduğu vaxt bir neçə konsertdə çıxış etməsini və yığılan pulların Üzeyirbəyə bağışlanmasını yazanlar da var.

Hələ sağlığında Məleykə xanım, Üzeyirbəyin sadıq ömür-gün yoldaşı, bu cür yalnız iddiaları qətiyyətlə rədd etmişdi. Üzeyirbəy lap gənc vaxtından böyük bir ailənin ağır yükünü çiyinlərinə götürmüşdü. Bu ailəyə Üzeyirbəyin anası, iki bacısı (onlardan biri dörd uşaqla dul qalmışdır), böyük qardaşı Zülfüqar öz ailəsi ilə, kiçik qardaşı Ceyhun öz ailəsi ilə daxil idi. Üzeyirbəyin himayəsində yaşayan bu böyük ailə, onun operalarından gələn az məbləqli qonorar hesabına dolanırdı. Bəstəkarın əsərlərini amansızcasına istismar edən Nicat cəmiyyəti qazancın cüzi hissəsini ona verirdi.

Buna görə də Moskvada və Peterburqda yaşadığı illər Üzeyirbəy maddi cəhətdən çox korluq çəkirdi. Çox sadə yaşamasına baxmayaraq, onun çörəksiz dolandığı günlər də az olmurdu. Bakıda müəllim işləyən Məleykə xanım bu ağır günlərdə onun əsl həyanı idi. İbtidai məktəbdən 75 manat maaş alan Məleykə xanım fərdi gəlir mənbəyi kimi əlavə evdə də şagirdlərlə məşğul olurdu. Əldə olunan məbləğ ilk növbədə ailəyə, sonra isə Üzeyirbəyin xərclərinə sərf olunurdu. Nicat cəmiyyəti ilə görülən işlər, səhnə əsərlərinin quruluşu isə Üzeyirbəyin yaxın dostu və bacanağı Əbdül Müslüm Maqomayevə həvalə olunmuşdu. Məktublarının birində Müslüm Maqomayev Üzeyirbəyə cavab olaraq yazırdı: ...mən görəəm ki, sən sakit məşğul ola bilmirsən, ailə haqda fikirlər səni üzür. Mən bu qayğını öz öhdəmə götürürəm, inan, hər şey qaydasında olacaq. Mən səndən xahiş edirəm, çalış, məşğul ol. Kişiləri isə işləməyə məcbur etmək lazımdır.

Ailədə isə üç kişi - qardaşından (Üzeyirdən) kömək umurdu.

Üzeyirbəy Məleykə xanım üçün darıxır və məktublarında onun da Peterburqa gəlməsini xahiş edirdi. Bakıda qazandığın pulları - burda da qazana bilərsən.

Məleykə xanımın Moskvaya yola düşməsində böyük bacısı Hüsniçamal xanım kömək göstərdi. O, əvvəllər də gənc ailəyə maddi yardım edirdi, bu haqda Üzeyirbəyin ona yazdığı məktublar əsaslı dəlidir. Yalnız şayiələrə son qoymaq xatirinə Üzeyirbəyin Moskvadan qardaşı Ceyhuna yazdığı məktubu dərc etdirməyi özümə borc bilirəm. 1912-ci ildə yazılan məktubda Üzeyirbəy öz maddi çətinlikləri haqda ətraflı yazır. Məktubdan məlum olur ki, Üzeyirbəy orda fərdi şagirdlərlə məşğul olmuş, Məleykə xanım isə rus-tatar məktəbində dərs deyirmiş. Bununla belə əldə edilən məvacib, otaq kirayəsini, yeməyi, başqa xərcləri tam ödəyə bilmirmiş. Üzeyirbəy özü məktubunda etiraf edir ki, Məleykə xanımın bütün qiymətli əşyaları, üst geyimi, hətta Üzeyirbəyin (indi ev-muzeyində eksponat kimi göstərilən) skripkası belə lombarda girov qoyulmuşdu. Üzeyirbəy kiçik qardaşı Ceyhunu çox sevirdi. Yazılan məktub da onun əziz qardaşına bəslədiyi səmimi sevgi hissləri ilə zəngindir.

Bu sətirlərin müəllifi - hazırda Üzeyir Hacıbəyovun xatirə ev-muzeyinin direktoru olan Ramazan Xəlilov Üzeyirbəyin bu vaxta qədər dərc olunmamış bir çox məktubunu məhəbbətlə qoruyub saxlamaqdadır. Həmin məktubları geniş oxucu kütləsinin mühakiməsinə vermək üçün, onları nəşr etdirmək vacib bir məqsəd kimi qarşımızda durur.

Ramazan Xəlilov
Üzeyir Hacıbəyovun xatirə ev-muzeyinin direktoru

Ədəbiyyat və İncəsənət, 4 noyabr, 1988. N 45 (2336)